Ч. 61 Середа 18 (30) марта 1898. Рік VIII

Виходить у Львові що дня (крім неділь і гр. кат. сьвят) о 5-ій годині по полудни.

Редакция і Адміністрация: улиця Чарнецкого ч. 8.

Письма приймають ся лиш франковані.

Рукописи звертають ся лиш на окреме жадане і за зложенєм оплати почтової.

Рекламациї незапечатані вільні від оплати почтової.

НАРОДНА ЧАСОПИСЬ

Додаток до „Ґазети Львівскої“.

Передплата у Львові в аґенциї дневників пасаж Гавсмана ч. 9 і в ц. к. Старостствах на провінциї:
на цілий рік зр. 2·40
на пів року „ 1·20
на чверть року „ —·60
місячно . . „ —·20
Поодиноке число 1 кр.

З почтовою пересилкою:
на цілий рік зр. 5·40
на пів року „ 2·70
на чверть року „ 1·35
місячно . . „ —·75
Поодиноке число 3 кр.

Вісти політичні.

(Авдиенциї президиї палати послів у Є. Вел. Цісаря — Ситуация парляментарна. — Експозе дра Кайцля і его кандидатура. — Акция угорского правительства против социялістичної аґітациї. — Военний рух в Росиї — Добра армія. — Іспанія а Сполучені Держави північної Америки).

Є. В. Цісар, приймаючи президию палати послів, висказав своє вдоволенє з вибору президиї, а відтак зазначив конечність, щоби справи мериторично важні прийшли як найскорше під обраду палати та були в спосіб відповідний і спокійний залагоджені. Найясн. Пан висказав бажанє, щоби в парляменті настали спокійні відносини.

Фериї парляментарні розпічнуть ся в пятницю. До пятниці мають відбувати ся ранні і вечірні засіданя, щоби о скілько можна упорати ся з внесенями в справі обжалованя міністрів. Партиї німецкі, поступова і людова, думають скористати з ферий, щоби порозуміти ся з виборцями що-до ріжниці в поглядах, яка настала межи тими партиями а фракциєю Шенерера. — Тирольскі посли Капферер і Шепфер виступили з клюбу католицкої партиї людової.

N. fr. Presse довідує ся, що міністер фінансів др. Кайцль на однім з найблизших засідань палати предложить буджет і вискаже своє експозе фінансове. З Праги знов доносять, що др. Кайцль зголосив свою кандидатуру о мандат зі Сміхова, котру зложив ставши міністром.

Будапештеньскі ґазети доносять, що угорске міністерство справедливости наказало всім урядникам почтовим, щоби отвирали підозріні пересилки, в котрих би знаходили підбурюючі друки і щоби о кождім такім случаю повідомляли прокураторию, котра має при дирекциї почти експозитуру.

Льондоньскі ґазети подають вість з Петербурга, після котрої Росия має вислати на далекий Всхід 50.000 резервистів, котрих в тій цїли вже й покликано.

Після обчисленя грецкого міністерства війни згинуло підчас послїдної війни з Турками 32 офіцирів і 662 вояків, ранених було 3365 а втекло з поля битви 11.040. Добра армія! Недармо устроювали Греки під Маратоном перегони в бігу.

Бюро Райтера розіслало з Вашінґтону слідуючу вість: Після позитивних вістий потверджує ся, що правительство ухвалило повідомити Іспанію, що положенє на Кубі стало ся не до знесеня для американьского народу і що мусить закінчити ся ворогованє на сім острові. Політика та єсть згідна з посланием президента до конґресу з дня 6 грудня 1897. Від того часу показало ся, що приреченє Іспаниї не сповнило ся, іменно, що нове правительство поліпшить відносини на Кубі. Противно, президент довідав ся з достовірного жерела, що положенє стає ся щораз гірше. З тої причини правительство американьске постановило повідомити Іспанію, що зі взглядів чести і справедливости жадає, щоби безпроволочно залишено борбу против населеня на Кубі, котре жиє в вічнім страху і виставлене на голодову смерть. У Вашінґтоні думають, що в заяві американьского правительства нема ніякого речинця до спиненя борби, але правительство згодить ся лиш на такий речинець, котрий єсть конче потрібний. В правительственних кругах говорять дальше, що богато високим урядникам іспаньским, навіть міністрам надоїла вже кубаньска справа і радо би згодили ся на залагодженє єї в той спосіб, що Кубу проголошено би независимою під услівєм якої-ось відшкодованя для Іспаниї. Партия опозицийна в іспаньскім кабінеті поборює той плян і домагає ся заведеня на острові як найострійших мір. В тім стані річний годі предвидіти, як випаде відповідь Іспаниї на американьскі жаданя.

Frankf. Zt. подає розмову свого кореспондента з іспаньским міністром справ заграничних, котрий заявив, що дістав з Вашінґтону так грізну ноту, що зірванє дипльоматичних зносин не дасть ся майже уникнути.

Аґентия Гаваса доносить з Мадриду: Вісти із Сполучених держав викликують в цілій Іспаниї великий рух патріотичний. Мадридский епископ станув на чолі субскрипциї для закупна одного корабля военного. — Вся праса іспаньска виступає дуже остро против Сполучених Держав. Офіцияльний орґан Globo пише: Сполучені Держави здоймили маску в хвили, коли положенє на Кубі поправило ся. Та ґазета запитує, чим моглиби Сполучені держави умотивувати свою інтервенцию? Обговорюючи можливість інтервенциї держав, зазначує Globo, що держави не будуть в силї здержати

---

8)

Найстарша і найбільша держава

або

Хіна, єї минувшість і теперішність.

(Після Гессе-Вартеґґа, Е. Вольфа, ґр. Б. Сеченї'ого і др. зладив К. Вербенко).

III.

Хіньский цісар і его двір. — Кілько їсть хіньский цісар і кілько має жінок. — Цісарске весілє. — Хіньске правительство і его урядники. — Адміністрация державна.

(Дальше).

Перед палатою молодої повитали похід з відзнаками цісаревої батько єї і всї мужескі члени родини; евнухи занесли відзнаки і цісарске берло до комнат молодої, котра перед тими знаками свого будучого достоїнства вклякла і зробила приписане число поклонів. Але перед тим ще убрала ся она при помочи своєї женьскої службы і дам придворних у свій весїльний стрій. Сукню мала на собі темно синю з тяжкого шовку з повишиваними на ній золотом зміями; з переду на тій сукни були вишиті хіньскими знаками слова: Ван фу і Ван-шеу, що значить: „вічне щастє“ і „многая літа“. Черевики і спідниця під сукнею були з жовтого шовку. При сїй нагоді треба і то згадати, що женщин цісарьскої родини і цісарского двору не обовязує мода, котрої придержують ся хіньскі женщини, котрі уважають дуже на то, щоби мали як найменшу ніжку, і вже маленькі дівчата роблять длятого каліка ми. На шиї мала цісарева шнурки перел, диямантів, туркусів і коралів нечуваної вартости. Хусточка до носа була з зеленого шовку, богато вишивана і з кутасиками, в котрих були понасилювані дорогоцїнні камені, і з жовтими стяжками. Але найважнїйшим і найцїннїйшим зі всего одїня був стрій на голові: червона оксамітна шапочка, від котрої на плечі звисало дорогоцінне футро соболеве, підбите жовтою шовковою материєю а придержуване оксамітними стяжками, понашиваними густо самими диямантами. На самій середині шапочки була золота птиця (фенікс), а докола неї кілька рядків найцїннїйших перел. З заду поза сими окрасами були знов понашивані такі самі золоті фенікси а докола кождого по 28 рядків перел, на самім же заді шапочки був золотий бажант, котрого довгий хвіст, зроблений із самих дорогоцїнних каменів, звисав на соболеве футро.

В тім строю явила ся молода перед евнухами, котрі відчитали їй цісарске розпоряджене і заповіли, що прийдуть по того самого дня по полудни і заберуть єї до цісарскої палати. Золоту таблицю з вінчальною грамотою і печатку лишили відтак у молодої, а берло винесли знову з як найбільшою парадою і зі всїлякими церемоніями та віддали его князеви, котрий за той час ждав на дворі перед палати, а той приніс его знову цісареви. По полудни зробив цісар насамперед з цілим своїм двором візиту цісаревій реґентці, а відтак у великій сали троновій, серед голосу труб і бубнів, видав приказ, щоби молоду цісареву приведено до его палати. Зараз зібрав ся знову весїльний похід, під проводом князя з цісарского роду, але замість носилок зі зміями взяли носилку з феніксами, вибиту жовтим дамастом, і єї несло шіснайцять двигарів, а за котрими ішла палатова ґвардия цісарска в парадних уніформах, в золотих шоломах та з пантеровими кожами на плечах.

Тимчасом в палаті молодої зібрали ся всї княгині з цісарского роду, придворні дами, жінки міністрів і найвисших мандаринів. Коли прийшов похід весїльний, дали они молодій, що була грубо заслонена, яблоко, накадили добре носилку з феніксами тибетаньским кадилом, і молода сїла собі на ню сама; таблицю з вінчальною грамотою і печатку вложено до другої носилки зі зміями, і цілий похід пустив ся тепер з молодою до цісарскої палати. Тепер вже несли понад молодою високу цісарску парасолю з вишитими на ній золотом сїмома феніксами. Перед входовою брамою до палати мусїли всї инші носилки високих достойників лишити ся, бо так наказує весїльна установа, і лиш носилку з цісаревою занесено аж до дверий палати. Там мусїли двигарі і всї евнухи відступити ся та повідвертати голови, а ґвардия палатова мусїла заслонити ся парасолею, щоби борони Боже, хто з них не подивив ся на цісареву. При помочи княгинь злізла цісарева з носилки, а в присїнку палати дістала знов яблоко і велику посудину повну перел та золотих монет. Повільним кро-

вибуху насильства, але незадовго будуть змушені відпирати насильство, щоби праву забезпечити побіду. Треба длятого конче, щоби по стороні Ішпанії стояло завсїгди право. — Tempo пише: Ішпанія покаже сьвітови, як нарід уміє бороти ся за свої права. — Liberal заявляє: Ніякий Ішпанець не погодив би зі своєю гідностию американьского жаданя, щоби Ішпанія признала независимість Куби за відшкодованє. Ішпанців можна побити, о чім впрочім можна сумнївати ся, але они не дадуть відобрати собі чести.

Новинки.

Львів дня 29-го марта 1898.

— **Іменованя.** Ц. к. Міністерство торговлї іменувало елєва будівництва Ів. Копистиньского провізоричним ад'юнктом будівництва при галицкій дирекциї почт і телеграфів у Львові.

— **Є. Е. п Намістник** кн. Евст. Санґушко виїхав разом з жевою на кілька днїв до Відня.

— **Львівска рада повітова** ухвалила оногди на засїданю в честь 50-лїтного ювілею цїсарского утворити фундацию стипендийну по вічні часи ім. Цїсаря Франц Йосифа I. вивінувану сумою 12.000 зр. забезпеченою на гіпотецї реальности у Львові при ул. Паньскій у Львові. Відсотки того капіталу в сумі 480 зр. річно, мають обертати ся на стипендиї для синів селян, уроджених в одній з громад львівского повіта, котрі по окінченю народної школи хотїли би дальше образувати ся фахово в школах рільничих, огородничих, садівничих, на молочарских курсах, хмелярских, плеканя худоби і т. ин., а в браку кандидатів до рільничих шкіл також для учеників шкіл ремісничих, промислових або торговельних. — Стипендий буде що найменше чотири по 120 зр. Коли-ж би розходило ся о улекшенє молодежи користати з фахових курсів треваючих коротше як рік, може Видїл повітовий розділювати ті стипендиї на більшу скількість кандидатів. Право роздаваня тих стипендий служить Видїлови повітовому на підставі розписуваних конкурсів. — Крім того ухвалила Рада повітова затягнути в банку краєвім 20.000 зр. позички для позички для громад в околицях навіщених тамтогорічним неурожаєм.

— **Сьвяткованє памяти Тараса Шевченка.** Молодїж тернопільскої ґімназиї устроїла дня 21-го марта вечерниці в честь Шевченка, а молодїж тамошної школи реальної обходила такі самі вечерниці 23-го марта. — Заходом учеників стрийскої ґімназиї устроено дня 27-го марта поранок в честь Шевченка. — Русини самбірскі устроюють в память Шевченка музикально-деклямацийний вечер дня 31-го марта в сали Народного готелю.

— **Галицка каса ощадности** на загальних зборах з дня 26 н. ст. марта надїлила із загальної суми 18.300 зр. призначених на добродїйні цїли, слїдуючі львівскі рускі інституциї: заведенє сс. Василіянок 200 зр., товариство „Шкільна Поміч“ 300 зр., товариство ремісників „Зоря“ 100 зр. і товариство „Руслан“ 100 зр., — разом 600 зр. Із справозданя довідуємо ся, що до каси ощадности вплинуло в 1897 роцї вкладок на 32,022.248 зр., чистий дохід виносив 169.931 зр., фонд резервовий виносить 3,102.858 зр., а емеритальний 380.949 зр.

— **Заходом золочівскої філії „Просьвіти“** відбуде ся в сали маґістратскій в Золочеві дня 7-го н. ст. цьвітня о 10 годинї рано **віче господарске** після слїдуючої програми: 1) реферат о господарстві рільнім; 2) реферат о садівництві; 3) реферат о крамницях. — По нарадах віча наступить роздане між правильно платячих свої членьскі вкладки членів „Просьвіти“ закупленого головним видїлом товариства насїня збіжа і щеп. Члени, маючі вирівнати належитости, як і ті, що схотїли би вписатись в члени „Просьвіти“, зволять перед вічем зголоситись до секретаря філії о. С. Єзерского і принести з собою мішочки на роздаванє насїнє. Особливож запрашаємо відпоручників читалень і крамарів. — За видїл філії „Просьвіти“ в Золочеві: *К. Дудикевич. С. Єзерский.*

— **Великі огні.** В ночи з 26-го с. м. згоріла найбільша в Австриї фабрика набоїв в Вінер Найштадт. Шкода дуже велика. — Від удару грому згоріли в Рецї перед кількома днями величезні склади дерева і маґазини угорского ескомтового банку. В маґазинах були великі склади цукру і инших товарів. Шкода виносить звиж 700.000 зр. Товари були обезпечені.

— **Бурі і снїги.** В ночи з 25 на 26 с. м. і через цїлий день 26 марта викликала в Данії снїжна метіль численні пригоди на мори і перерву комунїкациї, особливо на острові Фінен. В наслїдок темноти наїхали на себе при Беркоп два поїзди. При острові Борнгольм загибло 26 рибацких кораблїв. — В Петербурзї лютила ся дня 19 с. м. така сильна снїжна буря, що по кількох годинах улицї вкрили ся верствою снїгу на півтора метра завгрубшки.

— **Напад.** Перед кількома днями о 4-ій годинї рано ішов Єзуїтским огородом у Львові один почтовий маляр до свого щоденного занятя. Несподївано напали на него якісь два опришки, повалили на землю і заткали єму уста глиною. Опісля відрізали єму три кишенї в одїню де було тяжко зароблених 26 зр. і пустили ся навтїкача. Обрабований почав тогди кричати о поміч, але безуспішно. За злодїями бояв ся гнати, щоби єго не побили, тому удав ся на полїцию і зложив протокол зі своєї пригоди.

— **Убийство вітця.** Найвисший трибунал у Відни розсмотрював оногди приговор смерти, який суд присяжних у Львові видав в грудни минувшого року на 29-лїтного селянина Кирила Химчака з Мокротина за злочин убийства вітця Син убив рідного вітця за те, що той в ночи збудив єго і намовляв до крадежи. В часї головної розправи толкував ся обжалований, що злочину доконав по пяному і що він против батька лише боронив ся. Присяжні потвердили питанє що до злочину убийства, а заперечили питанє що до самообороны. Касацийний трибунал відкинув обжалованому відклик неважности.

— **Дитина самоубийником.** В Каменї, на Буковинї, як пишуть черновецкі ґазети, повісив ся перед кількома днями тринайцятьлїтний хлопець Васкївчук. Причиною самоубийства був страх перед батьківскою карою.

— **Померли:** Кіндрат Денега, учитель в Яструбичах, дня 25-го марта с. р., в 46-ім роцї

ком пустилась тепер цїсарева довгими сїньми до комнати, призначеної для молодої, де перед дверми ждав на ню цїсар. Коло него на земли лежало сїдло, а коло того стріла і лук. Коли цїсар побачив молоду, взяв лук і стрілу до рук і пустив стрілою в сїдло, відтак приступив до молодої цїсаревої і здоймив з неї заслону. Дві княгинї ввели єї відтак до комнати молодої та попросили єї тут сїсти собі на весїльній постели. Цїсар сїв і собі коло неї і взявшись за руки, випили вино, яке їм подали княгинї. По тім попоїли „юшки довгого житя“ і лемішки увареної із всїлякого зїля та корінцїв, званої: „стравою синів і внуків.“ При сїй торжественній церемонії не відзивав ся нїхто анї словом, а княгинї послугували цїсареви і цїсаревій. Відтак постелили постїль, поклали в кождім єї розї одно берло, висаджуване нефрітом [1]), а відтак вийшли, лишаючи молодих самих.

Може когось здивує, звідки то все знає ся, коли прецї, як повисше було сказано, майже нїхто крім цїсарскої родини і найвисших достойників не має приступу до цїсарскої палати. Отже треба знати, що урядова ґазета в Пекінї подавала свого часу як найдокладнїйше справозданє з весїля і описувала подрібно всї весїльні церемонії. Так бувало завсїгди, лиш що Европейцям до недавна було дуже трудно роздобути навіть то урядове справозданє. На другий день — каже ся в тім справозданю дальше — явили ся княгинї знову прийшовши розбудити цїсарску пару. За пів години по тім, пішла молода пара до сьвятинї Гва-Гванґ, щоби там помолити ся богам, а відтак до палати Чіенґ-Чінґ, де перед пропамятними таблицями цїсарских предків били девять разів поклони. По короткій візитї у цїсаревої матери вернули назад до цїсарскої палати. Тут мусїла молода цїсарева падати перед цїсарем девять разів на колїна, а відтак дала єму своє нефрітове берло. За то дав їй цїсар своє власне берло. Тепер прийшла черга на побічні цїсареви і цїлий гарем та службу. Всї навіть і обі побічні цїсареви, мусїли перед молодою цїсаревою падати на колїна і бити поклони.

Оттак відбуло ся весїлє хіньского цїсаря. На щастє таке весїлє і з так великими коштами і з такими церемоніями справляють лиш першій цїсаревій; як би так прийшло ся справляти таке саме і другим, то цїсар хиба цїле житє не займав би ся нїчим лиш весїльними церемоніями. З побічними цїсаревими і їх заступницями нема великого заходу. Урядова ґазета просто лиш оголошує їх іменованє і придїленє до сеї або тої кляси. Они всї мають свої окремі помешканя, свою службу, своїх евнухів, а цїсар навідує ся до них після вподоби. До того закон вже не приписує нїяких церемоній.

Наслїдника престола вибирає цїсар з поміж всїх дїтий зовсїм після своєї власної волї; а доньки віддають ся за монґольских князїв або манджурских ґенералів, але нїколи за Хінцїв. Навіть в низших клясах народу Манджури не побирають ся з Хінками а подружа Манджурів з Хінками уважають ся незаконними.

Як великою єсть хіньска держава, так і великий єсть цїлий той апарат, що яко-тако держить єї разом. Верховну власть має цїсар а найвисшою по нїм властию державною єсть міністерство цїсарского дому, о котрім вже повисше була бесїда; по хіньски зве ся оно Цунґшен-фу. Відтак єсть „тайна рада, Неі-ко“; в руках тої ради спочивало давнїйше законодавство і адміністрация держави; нинї належить до сеї власти лиш оголошувати цїсарскі розпорядженя. Неї-ко складає ся з шістьох високих достойників, з котрих три суть Манджури а три Хінцї; чотири з тих достойників мають титул Та-гіо-ші („великі учителї“), а два прочі Гіе-пан-та-гіо-ші („великі учителї до помочи“). Крім того належать до них ще 10 гіо-ші. Трета найвисша власть то „военна рада“ або Кінкі-чу.

Під сими найвисшими властями стоять фахові міністерства, котрі після свого значіня і впливу дїлять ся на шість міністерств (Ліу-пу), або на девять великих урядів державних (Та-кіу-кінґ) або також мають назву шести міністерств і девять урядів (Сіао-кіп-кінґ). Тих шість міністерств називають ся: 1) Ліу-пу або міністерство для цивільної адміністрациї; — 2) Гу-пу, міністерство фінансів; — 3) Лї-пу, міністерство віроісповіданя і церемоній; — 4) Пінґ-пу, міністерство війни; — 5) Гунґ-пу, міністерство справедливости; — 6) Кунґ-пу міністерство публичних робіт. Коли до того дочислити ще: 7) уряд цензури (Ту-ча-юен); — 8) канцелярию державну (Тунґ-шенґ-це) і 9) трибунал ревізийний (Та-лї-це). Всї ті уряди разом називають ся великими урядами державними. Уряди як: уряд для цїсарских сьвят (Кванґ-лю-це), уряд для приношеня жертви богам (Таі-чунґ-це), уряд стаднин (Таі-пу-це) і уряд церемоній (Гунґ-лю-це) називають ся разом „чотирома малими урядами“. Окремі уряди, але стоячі з попередними в звязи суть: префектура столицї (Шуа-тіен-фу) і академія наук (Кво-це-кіен). Независимим від попередних єсть установлений в 1861 р. уряд для справ заграничних (Цунґ-лї-ямен), о котрім тепер буває часто бесїда в ґазетах. Уряд сей складає ся по найбільшій части з президентів поодиноких міністерств. Уряди як: міністерство справедливости, уряд цензорів і трибунал ревізийний називають ся також „трома урядами карними“.

Для всїх тих міністерств і урядів суть обширні постанови, котрі означають, як мають складати ся міністерства, який їй круг дїланя і які обовязки. Міністерства складають ся з двох президентів, з двох або чотирох віцепрезидентів, і з директорів та віцедиректорів. Президенти і віцепрезиденти мусять бути по половинї Манджури і Хінцї, инші урядники суть по найбільшій части Манджурами. Кожде міністерство і більший уряд має свої окремі бюра для секретаріятів і експедициї та відповідне число віддїлів для всїляких справ.

Міністерство для цивільної адміністрациї складає ся н. пр. як слїдує: 2 президенти (1 Манджур, 1 Хінець); 4 віцепрезиденти (2 Ман-

[1]) Нефріт єсть то досить рідкий камінь зеленої барви, подібної барви листя чіснику, котрий вже в глубокій старинї а тепер ще й в Хинї уважає ся за дорогоцїнний камінь.

житя: — Антін Подлуский, вислужений радник дирекциї домен, дня 13 марта, в Болехові, в 77-ім році житя.

Господарство, промисл, торговля, гіґієна і виховане.

Добрі ради.

— Дещо про банки і банкові інтереси. (III). Банки можуть займати ся дальше: 4) Контокорентовими інтересами". Контокорент" есть слово зложене: „конто" значить: „рахунок", а „корент" — „біжучий", отже „контокорент" значить „біжучий рахунок". До такого рахунку треба що найменше двох сторін (двох осіб, двох банків); одна сторона має у другої свій рахунок, одна для другої есть заразом довжником і вірителем. Банк платить н. пр. за когось суму і каже тому заплатити ту суму на свій (банку) рахунок. — 5) Інтерес чековий. Чек значить то само, що переказ або квіток до якогось банку на виплату гроший тому, хто з тим чеком прийде. Слово: „чек" пішло від анґлїйского exchequer (скєчекер), значить: „квіт скарбовий". В Анґлії суть чеки від давна дуже в уживаню. Хто має гроші в банку, бере собі з банку книжочку з чеками і не платить вже готовими грішми, але чеками, а хто дістане такий чек, іде з ним до банку і дістає від него гроші. — 6) Інтерес банкнотовий. Банкноти пішли первістно з того, що люди держали гроші в банку а видавали лиш квіти до банку і той виплачував на них гроші. Нинїшні банкноти суть то квіти, які банк якийсь сам на себе видає, а хто прийде з таким банкнотом до банку, тому він виплачує готівкою таку суму, як написана на банкноті. Банк стає ся тим довжником супротив всїх тих, що мають его ноти або квіти. Банки, що видають такі квіти або ноти, називають ся нотовими. Найважнїйшою задачею такого банку есть уважати на то, щоби він міг кождої хвилї виплатити готівкою предложені єму квіти; він мусить отже бути приготовлений кождої хвилї на виплату свого довгу і після того мусить устроїти свої активні інтереси; він мусить забезпечити своїх довжників, що зможе борзо їх посплачувати. — 7) Інтерес гіпотечний основує ся на тім, що банк позичає капітали беручи в застав землю (ґрунти). Банки, що займають ся такими інтересами, називають ся гіпотечними банками або земельно-кредитовими банками. Гіпотечний інтерес банковий відзначає ся від попередних головно тим, що при тім інтересї дає ся позичку на довший час. Длятого можуть банки уживати до того лиш таких капіталів, котрі їм віддано на довший час. Для довжників гіпотечних есть важна річ, щоби їм не виповідано коли небудь сплату довгу, а радше щоби їм вільно було через довший ряд лїт сплачувати затягнені довги малими ратами так званими аннуїтетами. Грамоти довжні, які банки гіпотечні виставляють своїм вірителям, не можна длятого виповідати і они опроцентовують ся та називають ся звичайно заставними листами або земельно-кредитовими облїґациями. Головним услівєм, щоби банк гіпотечний міг бути ретельним, есть то, щоби всїлякі инші інтереси які банк веде, були строго від себе відділені. Ті капітали, які кредитові банки позичають на довгий речинець і на сплату ануїтетами, можуть банки побирати лиш від тих вірителїв, що вкладають свої гроші на дуже довгий речинець або таки зовсїм без застереженя права виповідженя. Капітали роздобувають до того тим способом, що продають капіталїстам листи заставні, котрі не можна виповідати. Позичане гроший такими банками на гіпотеку есть длятого їх активним інтересом, а видаване листів заставних їх пасивним інтересом. Важною справою для банків гіпотечних есть оцінка віддаваної їм в застав землї і означене границї вартости оцїнкової, аж до котрої они можуть давати позичку, а відтак також і гіпотекове законодавство. Із сего видко длячого безпечно льокувати капітали в листах заставних або облїґациях земельно-кредитових.

— Кілька слів про гриб домашний. Відповідь в „Переписцї зі всїма і для всїх" в 54 числї „Народ. Часописи" спонукала п. Йос. Бжозовского, учителя в Девятниках прислати нам кілька заміток про гриб домашний з его власного досьвіду, котрі після его і нашої думки можуть бути престорогою для тих, що нераз вкладають великі гроші в направу будинків, в котрих гриб кинув ся, а гриб все дальше з'їдає дерево, доки аж будинок вкінци сам не розсипле ся. П. Бжозовский пише: В будинку шкільнім, в тутешній громадї, побудованім в 1886 р., по пятьох чи шістьох роках кинув ся гриб так, що перед чотирома роками треба було стїни до половини висоти викинути і дати зовсїм муровані на півтора цеґли, землю вивезти, а на її місце насипати шутру та піску; підлогу зовсїм викинути і вложити нову. При тім все нове і старе дерево намащено тером, хотяй той не есть средством против гриба; але так урaджено, отже і так зроблено. Ся перша направа кошувала, звиш 600 зр. По двох лїтах гриб знов появив ся, а коли зірвано дошки підлоги, показало ся, що зовсїм з'їджені грибом; треба було знову підлогу перед двома лїтами вставлену викинути і дати зовсїм нову. Вибрано шутер підсипаний з піском, а навезено попелу з вугля камінного; нові лїґари намащено копервасом розробленим з водою, глиною і вапном з додатком соли, бо то ще найдешевше средство, а подане було як-раз в той час в „Добрих Радах" „Народної Часописи". Ся друга направа коштувала звиж 80 зр. На тім однак не скінчить ся, бо гриб лишив ся в підвалинї, котру, що правда, витято в части, однак зістали певно его зародки в дальшій части, котрої без нарушеня цїлої половини будинку годї викинути. Отже найдальше по двох лїтах чекає знов направа, котра буде може ще більше коштувати, а вкінци по кількох лїтах треба буде певно новий будинок ставити, бо сумнївати ся треба, чи перестоїть десять лїт. — За сї замітки складаємо п. Бжозовскому сердечну подяку і просимо, щоби був ласкав написати нам, чи в тім місци, де дерево намащено мішаниною копервасу з глиною, вапном, солию і водою, гриб кипув ся, чи нї, бо ми раді би знати, о скілько се средство, легко приступне для кождого, показало ся добрим, чи нї.

джури, 2 Хінцї); секретаріят: 5 тайних секретарів (4 Манджури, 1 Хінець); експедит: 2 директори канцелярий (1 Мандж., 1 Хінець); 4 відділи мінїстерияльні: а) відділ для справ особистих: обсада посад і авансоване урядників; установлене ранґи і кляси, авдієнциї у цїсаря; — б) трибунал дисциплїнарний: допильновує, щоби урядники відповідно поступали і наглядає їх поведене, карає за провини в урядї, удобряє поданя о відпустку або відставку з причини недуги або старости; — в) відділ для родинних справ урядників: доглядає приписів о шанованю родителїв, зложеня уряду задля жалоби, прибираня дальших імен і зміни імен (ніякий урядник несьміє н. пр. мати таке саме імя як его безпосередний настоятель, а урядники, що суть собі близькими свояками, не сьміють рівночасно урядувати в однїй і тїй самій провінциї); — г) відділ для відзначень: для надаваня шляхотства і титулів та для авансованя по смерти; сей відділ слїдить також правильно за тим, яке есть поведене урядників цивільних. Кождий з тих відділів має по кількох директорів, всїх разом 13 (8 Мандж., 5 Хінців), крім того 14 заступників директо- (9 Мандж., 5 Хінц.) і 11 секретарів (5 Мандж., 6 Хінц.), до того ще 73 писарів (61 Мандж., 12 Хінц.) і 75 надетатових урядників.

Мінїстерство фінансів має 14 бюр податкових, котрі мають доглядати, щоби податки і данини з приділених їм провінций точно вплививали. Крім того майже всї ті бюра займають ся адмінїстрациєю инших доходів державних, як н. пр. адмінїстрациєю данини з рижу, монополю соли, віддаванем в аренду инших монополїв державних, відбиранем данини від властителїв банків заставничих, адмінїстрациєю цїсарских фабрик ткацких в Нанкінї, Сучев і Ганґчев і т. д. Під сим мінїстерством стоять: три уряди скарбові т. є. склади золота і срібла, товарів шовкових, фарб і приборів до писаня; монетарня для вибиваня кашів (дрібної монети з мішанини міди з циною); адмінїстрация шпихлїрів в цїсарскій палатї; акциза в Пекінї і адмінїстрация цїсарских шпихлїрів в Пекінї і доокола него.

Мінїстерство віроісповідань і церемоний має чотири відділи: 1) Уряд двірский, до котрого належать: двірска етикета; упорядковуване возів і одежі; надїлюване ранґи членам цїсарской родини; надзір над школами, учениками і іспитами; церемонїя весільна. 2) Уряд для приношеня жертв богам і для справ віри. До него належать: жертви цїсаря; жертви в цїсарских гробницях; ратоване сонця і місяця підчас затьміня, значить ся, установлюване відповідних церемоний підчас затьміня сонця і місяця; церемонїя похорону і жалоби; догляд обрядів буддгістичного і таоістичного. — 3) Уряд гостинний: управильнюване зносин з чужими народами; зносини з посольствами країв, що платять данину і приміщуване тих посольств (давнїйше н. пр. посольства корейского); відбиране данини і даване дарунків. — 4) Уряд пировий, котрий уряджує цїсарскі пири з нагоди якихсь торжеств і сьвят та доставляє зьвірят на жертви.

Всї урядники хіньскі дїлять ся на 9 кляс, з котрих кожда має ще висший і низший відділ, так що разом всего 18 ранґ. Урядники називають ся загально по хіньски „Кван", а слово „мандарин", котрим в Европі називають хіньских урядників, есть по правдї чуже і в Хінї не уживане. Оно пішло від старо-індийского (санскритского) слова „мадрін" що значить: „дорадник", „мінїстер". Слово се війшло в звичай в маляйских мовах а звідси перенесло ся і до европейских. Відзнакою урядників після кляс суть: великий ґузик на шапцї (простий коралевий, коралевий з прикрасою, голубий, темно синий; з гірского кришталу, білий і золотий) а відтак вишиваний нагрудник; у цивільних урядників есть на нагруднику вишита якась птиця, а у войскових четвероножне зьвіря. Однакож той поділ на кляси есть привязаний до особи а не до уряду; длятого урядник висшої кляси може бути нераз лиш малим урядником, а противно урядник низшої кляси може займати і високий уряд.

(Дальше буде).

ТЕЛЄҐРАМИ.

Відень 29 марта. Вчера по полудни відбув ся похорон Архікняг. Наталії в присутности Є. Вел. Цїсаря, Архікнязїв і Архікнягинь, князя і княгинї болгарской та достойників двірских і репрезентантів цїсаря нїмецкого і іспаньской королевої реґентки. Тїло зложено в гробницях Капуцинів.

Софія 29 марта. Президент мінїстрів Стоілов вже подужав і обняв урядоване.

Берно 29. марта. В цїлій Швайцариї упав послїдної ночи великий снїг; в Льозанї лежить на пів метра грубою верствою а Сімпльон вкритий аж на два метри грубо. Переїзд через Сімпльон неможливий. В Берісаль засипав снїг подорожних.

За редакцию відповідає: **Адам Креховецкий**.

З друкарнї В. Лозиньского під зарядом В. І. Вебера.